

„A transzplantációs medicina alapfeltétele a társadalmi bizalom”

A szervátültetés életet ment

2018 folyamán összesen 505 transzplantációt végeztek hazánkban, ami a valaha elért második legjobb éves adat. További erőfeszítéseket kell azonban tenni, hiszen napjainkban is még sokan vannak várólistán, és számukra is életesélyt kell biztosítani. Csakúgy, mint Magyarországon, szerte a világon magasabb a donorszervre várók száma, mint a rendelkezésre álló szerveké. Az Európai Uniónak a témában illetékes szervezetei ezért indították el kampányukat a tagállamok polgárainak tudatosságának növelésére. Az Eudonorgan legutóbbi, Budapesten tartott nemzetközi konferenciájának üzenetét és főbb megállapításait tárjuk az alábbiakban olvasóink elé.

A szervátültetés az orvostudomány egyik csodája – fogalmazott egy „érzékenyítő” orvos-beteg találkozón egy sebész. A téma érintettjei pedig személyes megjegyzéssel egészítik ki: amellett, hogy ez életmentő és életminőség-javító műtéti beavatkozás, egyben annak is biztató, reményt adó bizonyítéka, hogy világunkban jelen van az önzetlen szeretet. Ha életünk része, ha természetünkéből fakad az a gesztus, hogy testünk egy darabjával új esélyt adhatunk egy másik embernek, van jövője az emberiségnek! „A szervadományozás az együttérzés, a szolidaritás egyéni kifejezése, ami egyben az egész társadalom számára jelent segítséget” – állt az Eudonorgan budapesti rendezvényének (Eudonorgan Social Awareness Event, 2019. jan. 14.) egyik poszterén. Ahhoz, hogy kellő mélységében megértsük a szervfelajánlás fontosságáról szóló üzenetet, társadalmi szintű tudatosságra van szükség, folyamatos, módszeres edukációval. E szellemben tartanak hat európai állam (Belgium, Görögország, Lengyelország, Portugália, Svédország) egy-egy városában előadásokat az Európai Unió finanszírozta együttműködési projekt keretében. Az Országos Vérellátó Szolgálat, Transzplantációs Igazgatóság által szervezett budapesti rendezvényen a hazaiak mellett több kelet-közép-európai állam (Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Montenegró, Románia, Szerbia, Szlovénia) szakemberei vettek részt, a szervdonáció megszervezésében ma is élen járó Spanyolországot a projekt koordinátor képviselte. Az esemény előadói azt elemezték, hogy országukban milyen szabályozás, adminisztratív lépések segíthetnének fejleszteni a társadalmi tudatosságot, a transzplantációba vonható szervek számának növelése céljából.

A szervdonáció nem csak egy beteg életesélyeit javíthatja, hanem – szerencsés esetben – egy szervdonor akár 7 személy életét hosszabbíthatja meg vagy javíthatja élete minőségét, szövetei felhasználásával pedig ennél jelentősen több beteg életminősége javulhat.

A szervadományozás és a szervátültetés terén is jelentős eredményeket hozhat az európai összefogás, a közös gon-

dolkodás, fellépés – hangsúlyozta video üzenetében **Ingrida Pucinskaite-Kubik**, az Európai Bizottság képviselőjében köszöntve a budapesti program hallgatóságát, egyben értékelve az Eudonorgan projektet. Az uniós tagállamokban és a környező országokban a pályázat első részében csaknem 400 résztvevő kapott képzést. Programjaiban az egészségügyi szakemberek, a páciensek mellett betegszervezetek, döntéshozók, hatóságok képviselői, újságírók, a közösségi média szakértői, kommunikációs szakemberek vettek részt.

Az Európai Unión belül működő hasonló együttműködések (pl. MODE, EDITH, DOPKI, FOEDUS) célja a közös jogharmonizáció, a közös képzési és szakmai együttműködési gyakorlatok kialakítása a szervadományozás és szervátültetések terén – mondta előadásában **Dr. Melania Istrate** projektkoordinátor.

VALLOMÁSOK

Az élődonoros veseátültetés a végstádiumú veseelégtelenségben igen nagy jelentőségű kezelési alternatíva – fogalmazott **Dr. Rempert Ádám** nefrológus (Simmelweis Egyetem, Transzplantációs és Sebészeti Klinika), majd ismertette az élődonorok, illetve a recipiensek szervátültetés előtti kivizsgálásának orvosi-, jogi-, etikai szempontjait. Tapasztalatai szerint az élődonoros szervátültetés előnyösebb, ilyenkor mind a beültetett szerv (graft), mind a beteg túlélése jobb. Fontos tudni, hogy kiskorú nem lehet élődonor. Kizárólag teljesen tájékozott (felvilágosított) felnőtt adhat írásos formában beleegyezést. Alapszempont az orvosi alkalmasság mellett a siker, az eredményesség valószínűsége is. Élődonornak alkalmas az, akinek van két egészséges veséje. Az orvosi team értékeli a donáció utáni esetleges rizikót is, megfelelő egyensúlyra törekedve.

A szervkivétel másik lehetséges formája, amikor elhunytból (agyhalottból) emelik ki a szervet – ennek lehetőségét is jogszabályok határozzák meg. Szigorú előírás szerint kell megállapítani és rögzíteni – a visszafordíthatatlanság bizonyítékeként – az agyhalál klinikai jeleit (pl. agytörzsi reflexek és a spontán légzés hiányát). Az agyhalott családjának szóló tájékoztatás nehézségét az adja, hogy bár beállt az agyhalál, az orvosok végleges állapotról beszélnek, de a (laikus) rokon a hozzátartozót élőnek hiszi, hiszen még egy ideig dobog a szív.

A felajánlásra, vagy a tiltás elmaradására való emlékeztetés, az egyéni-családi döntések ügye rendkívüli módon felkavaró téma. Az Eudonorgan budapesti eseményén résztvevők megrázó, megható esetismertető vallomásokat hallhattak szervet adó, szervet kapó egyének előadásában. Megismerhették egy fiát elvesztő anya lelki kálváriájának stációit. Ő a kétségbeesett kezdeti tiltakozásáról is beszélt a hallgatóságnak. Hazánkban a szervdonációk 4-8%-a hozzátartozói tiltakozás miatt marad el.

EGY ÉLŐDONOR TANÚSÁGTÉTELE

Az élődonoros esetekben a donor és a recipiens leggyakrabban házastársak. Ritkább, hogy anya vagy apa adja egyik veséjét gyermekének. Az viszont alig fordul elő, amikor gyerek segít szervével szülőjén. A budapesti nemzetközi eseményen egy ilyen történetet mutatott be a donor- főszereplő: Szakács Károly, aki édesanyjának adta egyik veséjét. Ennek kapcsán Károly így fogalmaz: „Csak az út volt a szemem előtt, ami a megoldás felé visz. Visszakaptuk anyánkat, aki újra olyan, mint mindig is volt. Vele visszakaptuk családi életünket.”

Édesanyja betegsége két évtizeddel korábban már megmutatkozott. Veséi fehérjét kezdtek üríteni, de akkor még nem tulajdonítottak ennek különös jelentőséget. Ám pár évre rá egy napon lábai nagyon bedagadtak, az ügyeleten pedig kiugróan magas vérnyomást mértek. Az okát hamar megtalálták: veseelégtelenség. A szekszárdi nefrológián gondozásba vették. A fehérjediéta ellenére állapota romlani kezdett. Szóba került a dialízis, majd elhangzott, vesére lesz szüksége. A dialízis elindulásakor összeült a család. Mindenki segíteni akart. Édesanyja testvére, sőt idős édesanyja is felajánlotta veséjét, aki az életkora miatt szóba se jöhetett. A keresztpróbán viszont a férj és a testvérek nem bizonyultak megfelelőnek. „Ekkor öcsémmel megbeszéltük, mi is kivizsgáljuk magunkat. Anya ellenkezett, de mi ragaszkodtunk a tervhez. Mindkettőnk alkalmasnak találták. Anya kért tőlünk egy év haladékot. Folyton azt mondta, biztosan kap ezalatt elhunytból való vesét. Eltelt az év, nem jött riadója. Mivel anya eredményei folyamatosan romlottak, sürgött az idő. A műtét rendben zajlott. Egy hét után itthon voltunk. Anya új emberként tért haza. Másnap komplett ebédet főzött.”

VÁRATLANUL MEGÁLLT A SZÍVE

A hazai szabályozás szerint, aki életében nem tiltakozott írásban, annak szervei kiemelhetők, felhasználhatók halála esetén. A súlyos agykárosodás, az érintett agyhalála drámai csapás családja számára. Ám az egyik ember tragédiája olykor egy másik számára új élet kezdetét jelentheti. „Fiam halála életmentő lett másoknak” – ma már ilyen filozofikus megállapításra képes Csikósné Kiss Irma, aki 33 éves fiát hét évvel ezelőtt vesztette el. „Egy reggel nem ébredt fel Józsi. Megállt a szíve” – rögzíti a történéseket, tárgyyszerűen sorolva az orvosi beavatkozás lépéseit. Többször sikerült újraéleszteni, majd száguldott vele a mentő a kórházba. Az orvosokkal folyamatos kapcsolatban voltak, várva a csodát. De nem kaptak biztatást. „A nyolcadik napon férjemmel együtt behívtak, s tényként közölték: fiunk agyhalott. Itt az idő búcsúzni tőle, mert jön egy csapat és kiveszik belőle a még ép, használható szerveit. Hallani se akartam róla” – idézi fel Irma mélységes fájalmát. „Viszont amikor az iroda munkatársai őszinte részvétüket kifejezve ismertették, milyen beteg kaphatják fiam szerveit, valami megváltozott. Többé már nem ellenkeztem.” Gyógyulási folyamatában fordulópont volt a nap, amikor fia legjobb barátja kocsiba ültette, s Budapestre

hozta őket. Nem pontosan értették, mi dolguk a Fiumei úti temetőben, csak könnyezve álltak egy megemlékezésen. Meglepődve néztek a hozzájuk lépő két férfira, akik azt kérdezték, miért viselnek gyászruhát. Hiszen az itt egybegyűlteknek ez a nap örömteli, az „újjászületés” felidézése. Irma ekkor értette meg, a névtelen donorok emlékhelyére jöttek, s itt ők feketében a „másik oldalt” képviselik. Csikósné története hallatán az idősebb férfi elírta magát, mert ő éppen 2 éve kapta meg egy ismeretlen fiatal halott máját. Irma rádöbent, fia talán éppen ezt a hálálkodó embert segítette hozzá a továbbéléshez. Ettől kezdve sokszor jut eszébe, lehetnek mások is, akik ilyen szeretettel áldják Józsi emlékét. Azóta március 21-e neki is az ismeretlen donorokra való emlékezés napja, akárcsak az átültetett szervvel élőknek. Felvette a kapcsolatot több donor-hozzátartozóval, igyekszik tompítani fájalmukat. Elérte, hogy 2018. március 26-án városukban is emlékhely létesült. Az új szervvel élők ott mondanak köszönetet az összes donornak, akiktől új esélyt kaptak. Az ismert donorok emlékfalán gyűlnek a nevek Kiskunfélegyháza is, az avatás után 12 hozzátartozó jelentkezett, kerüljön az ő halottjuk is az „életmentők” sorába. Csikósné esete azt példázta, meg lehet tanulni feldolgozni a gyászt.

„A DONOROM MINDIG VELEM VAN”

Az életmentő szervátültetéshez vezető útról, az utána lévő időszak nehézségeiről, örömeiről, a műtét óta eltelt időszakban végzett figyelemfelhívó aktivitásáról, az Eudonorgan képzésén szerzett tapasztalatairól beszélt Erdélyi Dóra, az új tüdővel élő pulmonális artériás hipertóniás (PAH) beteg. A spanyolországi tréning során, egy csapatfeladat részeként el kellett játszani (szimulálni) a folyamatot: agyhalál megállapítása, a donor kezelése, a család tájékoztatása. 2009-ben diagnosztizálták nála a panaszait okozó betegséget: a kisvérköri (pulmonális) artériás hipertóniát. A betegség 2015-ben már oly mértékben nehezítette tüdeje és szíve működését, hogy orvosai közölték, mivel a gyógyszeres kezelés lehetőségeit már kimerítették, meg kell kezdeni a transzplantációs listára kerüléshez szükséges vizsgálatokat. Nagyon kétségbe esett. Félt, hogyan fogja végigcsinálni a műtétet, a lábadozást. Megindult benne a hullámvasút. Optimista periódusok után jött a teljes kétségbeesés. Húzta volna az időt, azzal csapta be magát, hogy nincs is még annyira rosszul. Ám 2016 márciusában hasi vízesedés miatt úgy nézett ki, mint aki hármás ikrekkel a kilencedik hónapban jár. Alig kapott levegőt. Ekkor szinte bármire vállalkozott volna, így a műtét se tűnt már annyira félelmetesnek.

2016 áprilisában sürgősséggel került a listára, oly mértékben romlott az állapota. Mivel apja pár hónappal korábban halt meg, Dóra a család miatt aggódott: nehogy ilyen rövid időn belül újabb temetést kelljen szervezniük... A riasztás 2016 májusában jött. 20 perce volt rá, hogy összekészüljön. A műtét után kemény időszak következett. „Az új tüdő új esélyt adott. Rózsaszínű lett az arcom a korábbi kékes-lilás-hoz képest, de sokáig voltam lélegeztető gépen, egy darabig műtűdön-műszíven (ECMO-n) is. Vesém leállt, dialízisre szo-

Az Eudonorgan és a hozzá hasonló együttműködések nagy jelentőségűek a szervdonációs aktivitás növelésében – fejtegette budapesti rendezvényen **Prof. Dr. Horváth Ildikó** és utalt rá, hogy ennek eredménye megmutatkozik a 2018-as év magyarországi donációs és transzplantációs adataiban is: az előző évihez képest 10 százalékkal több transzplantáció történt (összesen 505). Rekordszámú volt a szív- (62) és a tüdőátültetés (23). Az átültetett szervek 22,6%-a külföldről érkezett. Az Eurotransplanthoz való, 6 évvel ezelőtti csatlakozás tehát életeket jelent számunkra. Mind az elhunytból (168), mind az élődonorból származó szervek száma (45) nőtt tavaly hazánkban – ez utóbbi adat arra utal, hogy már több egyén érzi át, milyen pozitív tett szervezet felajánlani, átengedni. A 335 veseátültetés 12%-kal több, mint amennyi 2017-ben történt. A tüdőgyógyász képzettségű államtitkár családi érintettségét sem hallgatja el – egy új tüdőt kapott PAH-beteg rokona nem élte túl a műtétet. Úgy fogalmazott: az orvosi munka felemelő része, ha sikerül elérni, hogy egy ember halála többek életésélyét teremti meg. Mind egyéni, mind társadalmi szempontból fontos az ügy, a felajánláshoz azonban meg kell teremteni a támogató közeget. Az átlagember lássa be, ő is tud segíteni, ha megérti a problémát, s ha a családban, közösségben egyre többet beszél róla. Fontos az utánkövetés (follow-up) – hangsúlyozta Dr. Horváth Ildikó az EU által támogatott nemzetközi konferencián.

rultam. A beavatkozások során megbolygatott idegek miatt lógott a szemhéjam, nem mozgott a jobb lábam. A műtét után 4 héttel – csontsoványra fogyva – kezdtem járni tanulni, miközben csövek lógtak belőlem.” Egy év alatt nyerte vissza erejét, mobilitását. A gyógyszerek miatt alacsony volt a fehérvérsejtszáma, így fokozottan fogékony volt a fertőzésekre, ezért sokáig élt szobafogságban. A műtét után 16 hónappal jött a nagy változás: az Eudonorgan tréning kinyitotta a világot. A főként az egészségügy területéről érkezett szakemberek között tudta képviselni a páciensek nézőpontját. 2017 szeptemberében diplomát szerzett a „Képezzünk trénereket” oktatáson. Már képesítése van arra, hogy oktatásokban vegyen részt, előadásokat tartson a szervadományozás témában.

LEGYEN TÖBB ÉLŐ DONOR

A Magyar Szervátültetettek Egyesületének alelnöke, **Ingrid Tillhof** (2004 óta maga is vesetranszplantált), szintén „vallomást” tett elkötelezettségéről. Mindig hiányzott neki a civil aktivitás. Hamar felismerte, hogy a transzplantáltak szervezeteiben – együttműködve a megyei és regionális szövetségekkel – mindig tehet valamit másokért. Ötezer példányban tájékoztató magazint (Szervusz) adnak ki. Folyamatosan szerveznek képzési hétvégeket egyfelől a szervadományozás lehetőségét bemutatva. A „képzett beteg” programjuk pedig az új transzplantáltaknak szól. A program azt segíti elő, hogy minden érintett legyen képes – a kezdeti rehabilitáció után – visszatérni a társadalomba. Az elmúlt 6 év folyamán 3 pszichológus és terapeuta 1800 személyes találkozót tartott, illetve két transzplantációs központ tart ingyenes konzultációt a betegeknek. Rendszeresek az orvosi tájékoztató előadások, az életmód, táplálkozási tanácsadás. Kiemelten fontos számukra a sport (pingpong, pinball, darts, pétanque, röplabda, úszás, tenisz stb.), a mozgás-, táncterápia, a mentális egészség karbantartása mellett.

Az Európai Unió célul tűzte ki az itt élő állampolgárok tudatosságának növelését, mondja Dr. Mihály Sándor (OVSZ, Transzplantációs Igazgatóság). Erre szolgálnak a képzési konferenciák, amelyeken egészségügyi szakembe-

rek, döntéshozók, betegszervezetek képviselői, kommunikációs szakemberek jelennek meg a különböző régiók képviselőiben. A feladat koordinálását a Barcelonai Egyetem végzi, tekintettel arra is, hogy helyi eredményeik alapján Spanyolországban világszinten kiemelkedő mesterprogramokat szerveznek a szervdonáció témában. A társadalmi tájékozottság javítása az Eudonorgan pályázat célja. Vannak eredmények, sikerek, de arról kevesebb szó esik – jegyzi meg az igazgató, – hogy az átültethető szerveink odaadományozásáról most, életünkben kell döntenünk.

Európa-szerte főleg elhunytakból származnak a szervek, jóval kevesebb az élő donáció – holott például hazánkban is, a jelenleginél bizonyára többen adnák szerveiket. Felmérések 73%-os hajlandóságot mutatnak, de azt is, hogy csak a lakosság 23%-a ismeri ezt a lehetőséget. Terjeszteni kell tehát az arról szóló információt, hogy a szervkivételnek nincs jogi akadálya, ha az egyén nem tiltja meg. A beleegyező szándék tényét pedig meg kell osztani a családtagokkal. Az önrendelkezéshez való jog alapján az egyén dönt róla, mi történjen szerveivel. De ez a kérdés kizárólag agyhalál esetén merül fel. Hazánkban mintegy 130 ezer ember hal meg évente – ez a 10 milliós lakosság arányában ezer agyhalottat feltételez, ám ennek alig negyede kerül felismerésre.

KITEKINTÉS A SZOMSZÉDOK DONÁCIÓS HELYZETÉRE

Bosznia-Hercegovinában 2017 óta a feltételezett beleegyezés alapján tekinthető valaki potenciális donornak, korábban a tájékozott beleegyezés volt az irányadó. Szarajevóban 2014 óta működik transzplantációs központ. Mind a donációról, mind a transzplantációs aktivitásról, mind az átültetés nyomán követéséről van regiszter. Az agyhalál diagnózisát 3 orvos állapítja meg a klinikai vizsgálat és a megerősítő tesztek alapján. A várólistájukról néhány adat: 227 vese, 23 máj, 10 szív, 24 cornea. A potenciális donorok (ill. zárójelben a megerősített agyhalottak) száma 2014-18 között, évenkénti bontásban így alakult: 26 (13), 20 (13), 25 (21), 24 (9), 46 (9).

Horvátországban 2010-12 között a transzplantációk száma megugrott, viszont 2016-ban – a korábbi 121 máj, 52 ve-

se, 2 hasnyál és vese kombinált átültetés után – nagy volt a visszaesés. A helyzet javítása érdekében nagy erőfeszítéseket tesznek az élet végén nyújtott gondozás terén.

Romániában 2017-ben végezték az első tüdőtranszplantációt. Az első vesét 2004-ben ültették be, ezt megelőzően 2001-ben került sor az első csontvelő-átültetésre. Őt regionális központban, szerventerként zajlik a transzplantációs munka. Nemzeti donor regiszterüket 2014-ben hozták létre. Július 16-a a romániai donor nap – ennek mottója: „adj valakinek egy második esélyt”, „legyél donor, legyél hős”. A törvényi környezet megváltoztatása, az új regiszter kialakítása egyik céljuk, ez a megvalósítás (megvalósulás) közelébe jutott.

Szerbiában is elérhető lesz hamarosan a tüdőátültetés. Előkészületben a hasnyálmirigy-transzplantáció. 2018-ban 15 máj-, 10 szív-, 19 veseátültetésre került sor. Legnagyobb gondjuk a hosszú várólista (vesére 750, szívre 39, májra 40 beteg várakozik). A helyzet magyarázata a megfelelő donorszerv hiánya. Új törvényre van szükség, vélik a szerb szakemberek, és szerintük az aktív észlelés mellett célszerű a proaktív megközelítés. Feltétlenül javítandó az élődonor-aktivitás, ebben az egészségügyi és a civil szereplőknek még sok a feladata a meggyőzés, tájékoztatás terén.

Szlovéniában is nehézséget, akadályt jelentenek a fel nem ismert agyhalál esetei, továbbá súlyos gond a családoktól érkező visszaautásítás. De hiányosságok mutatkoznak az orvosi képzésben, a koordinátori szerep fontosságának felismerésében. A legfontosabb feladatok közé tartozik a potenciális donorok menedzselése, a szervezeti problémák finanszírozása, és meg kell tanítani a megfelelő alkalmazottnak (orvosnak, koordinátornak), hogyan kommunikáljanak a donorcsaládok tagjaival.

A MÉDIA SZEREPE

Hogyan végezheti a sajtó a lakosságot tájékoztató munkáját, hogy hatékonyan segítse elő az egészségértést – ezt a gondolatot fejtegették a kerekasztal résztvevői. Tény, a közösségi média több formája megkerülhetetlen, de talán még fontosabbak a személyes kapcsolatok, az élőben hallott előadások. Nagy az egészségügy szakembereinek, az egyházak, oktatási intézmények képviselőinek, a hagyományos médiaszereplőknek a felelőssége. A hatékony felvilágosító programokhoz összehangolt, folyamatos és nem kampány-szerű együttműködésre van szükség.

A szerv- és szövetadományozással kapcsolatos társadalmi tudatosság növelése terén a megváltozott médiahasz-

nálati szokásokra hívta fel a figyelmet előadásában Dr. Jana Šimenc, a Szlovén Akadémia tudományos kutatóközpontjának kulturális és orvosi antropológusa. Ma a különböző korosztályok elérése csak eltérő kommunikációs csatornákon lehetséges. További kihívást jelent, hogy miként közvetíthető a szervadományozásról szóló üzenetek a közösségi médiában azon felhasználók számára, akik alapvetően a „jó” híreket keresik. Ráadásul manapság akkor becsülik értéküket az információkat a fiatalok, ha azt más közösségi média már feldobta, használta, és korcsoportja tagjai ismerik. Ha mindezt a szervátültetés témakörére vonatkoztatjuk – a visszaautásítás hátterében meghúzódó kritika, szkepticizmus esetén vegyük figyelembe, a szervkereskedelemtől, orvosi manipulációtól terjedő anyagokat. Tegyük föl, hogy az elutasítás (a szervkivétel megtagadása) valójában nem feltétlenül aktív tiltakozás, ellenkezés – sokkal inkább a téma hártása („rám ez úgysem vonatkozik”, „engem ez nem érint”).

A szervadományozás folyamatában az egyik fontos pillér az anonimitás (névtelenség). Fontos etikai és jogi megfontolás a biztonság, a bizalom kérdése, és az, hogy a közösségi média tartsa tiszteletben a személyes szférát (a privacy-t).

A közösségi média csatornáin miként lehet felhívni a figyelmet a szervdonációra, erre Nyárai Gerzson video-újságíró hoz példát. A folyamatot bemutató, Halottat operálunk, hogy életet menthessünk című kisfilm alkotója szerint a lakosság, különösen a fiatal korosztály elérésében nagy az influencer-ek szerepe. A megfelelő terjesztés, a célcsoport helyes kiválasztása nyomán a filmet sok fiatal látta.

A szervadományozással kapcsolatban sok az etikai komponens, szögezte le **Dr. Szevik Imre** (Simmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet), hiszen a hírnév és a bizalom hetek/hónapok/évek alatt épül fel, viszont akár pár perc alatt képes leépülni, azaz leomlani. Fontos „bizalmi” elemeket sorol a bioetikus: az agyhalál diagnózisa, a várólisták ügye, a súlyos állapotban lévő (végstádiumú) betegek ellátása bizalomvesztő vagy építő lehet. A nyilvánosság számára is erkölcsi kérdés, hogy az élődonáció fizetségmentesen történjen. A transzplantációs medicina egyik alapvető feltétele a társadalmi bizalom, ami lehetővé teszi, hogy a szervadományozás során az érintettek biztosak lehessenek abban, a transzplantáció egész folyamata korrekt és transzparens. A tömegkommunikáció, a tudományos publikációk, az egészségügyi intézmények alapvető felelőssége tenni azért, hogy a negatív jelenségek ne veszélyeztessék a közbizalmat.

Fazekas Erzsébet

A 101-200. helyezést érte el a Semmelweis Egyetem

A 101-200. helyezést érte el a Semmelweis Egyetem a Times Higher Education most először elkészített, az egyetemeket társadalmi és gazdasági hatásuk alapján összemérő listán. Az ENSZ fenntartható fejlődési céljain alapuló, 76 ország több mint 450 egyetemét tartalmazó rangsorba (THE University Impact Rankings 2019) összesen két hazai felsőoktatási intézmény került be.